

NORRBRUK

Hos Ko-Olles satsar man för fullt i en tuff bransch!

NORRBRUK

Länsstyrelsen i Norrbottens län
Landsbygdsenheten
Postadress: 971 86 Luleå
Tel: 010-225 50 00 Fax: 0920-22 84 11
www.lanstyrelsen.se/norrboten

Länsstyrelsen i Västerbottens län
Lantbruksenheten
Postadress: 901 86 Umeå
Tel: 010 – 225 40 00 Fax: 090-128 94
www.lanstyrelsen.se/vasterbotten

Ansvarig utgivare: Sven Lingegård
I redaktionen: Personal från Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten
Tryck: TMG Tabergs AB
Papper: Tom&Otto silk 130 g
Grafisk form: TR
Omslagsbild: Olof och Anna-Lena, Ko-Olles lantbruk i Tvärålund
Foto: Eva Carlsson
Upplaga: 6100
ISSN: 1234-4567

För prenumeration kontakta
sara.borgstrom@lanststyrelsen.se

- 3 | Grödkoder, vad är nytt?
- 4 | Ko-Olles lantbruk satsar framåt
- 6 | Undvik tvärvillkor
- 6 | Vad gäller för hästpass?
- 8 | Stormyrbergets lantgård
- 10 | Livsmedelsstrategi för Sverige
- 12 | Sura sulfidjordar
- 14 | Terrängkörning
- 15 | Ventilation i häststall
- 15 | Annonser

FRÅN REDAKTIONEN

Lite optimism
bland lantbrukarna
i Västerbotten?

Trots allt kan jag skönja en liten optimism bland lantbrukarana i länet. Det kanske låter lite underligt om man läser olika artiklar och uttalanden som görs. Det som har präglat diskussionen de senaste åren är olika orosmoln som minskade medel från landsbygdsprogrammet till investeringsstöd och andra stöd. Rysslands sanktioner mot EU spelar också en stor roll och har gett sänkta mjölkpriser. Jag är ju som bekant en ”båtflykting” som kommit från Gotland för 21 år sedan och bosatt mig i Umeå. Jag har därigenom fått lite perspektiv och jämnfört de olika förutsättningarna mellan de olika länen. Som en sammanfattande analys kan jag konstatera att vi trots klimat och dålig logistik kommit fram till att länets bönder har bra förutsättningar för att driva lantbruk även i norra Sverige. Vi har kompenserats för dessa sämre förutsättningar och genom att mjölkbönderna har ett välskött mejeriföretag går det bra att få lönsamhet i sitt mjölkföretagande. En mjölkbonde på Gotland har bara mjölkpriset att förlita sig till!

Det har genomförts olika undersökningar och enkäter om hur lantbrukarna ser på framtiden i sitt företagande. Lantbruksbarometern visar på att lantbrukarna i norra Sverige är mera optimistiska än andra bönder inför framtiden. Länsstyrelsen har tillsammans med Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten gjort en enkätundersökning vad de tycker om Landsbygdsprogrammet 2007–2014 och den visar på att många har tyckt att kursverksamheten samt den individuella rådgivningen varit bra. Den visar också att många investeringar inte blivit av om inte de fått investeringsstöd. En annan fråga var hur de ser på lönsamheten i sitt företag de närmaste fem åren. Den visar att många fler tror på en bättre lönsamhet i framtiden än nuvarande. Speciellt gäller det får, svin och nötproducenter. Det pågår ett arbete med en livsmedelsstrategi både för landet och en för Västerbotten som vill lyfta fram hur viktigt det är att vi ökar vår primärproduktion när varannan tugga som vi åter idag är importerad.

Det är en större medvetenhet att jordbruket är en viktig näringsgren och jag är optimistisk inför framtiden för vi behöver ett Svenskt jordbruk. Vi har i detta nummer lyft fram flera lantbrukare som är positiva exempel på framtidstro och satsning. Jag vill med dessa rader tacka för mig och för det goda och givande samarbete jag haft med jordbrukarna i Norrbotten och Västerbotten. I september blir jag stadsanställd pensionär och kommer mest att sakna alla personliga kontakter som jag haft.

Per-Göran Persson, länsstyrelsen i Västerbotten

Att tänka på
vid olika grödkoder

Det är en del nyheter i den nya programperioden som är bra att tänka på.

Aktivitetskravet

Till skillnad från förra perioden har ett aktivitetskrav för gårdsstödet tillkommit. Det innebär att det under odlingssäsongen ska ha skett någon typ av aktivitet på skiftet. På varje skifte ska det synas att marken är odlad, betad, putsad avslagen eller jordbearbetad. Marken får heller inte försumpas så dräneringen måste ses över. Aktivitetskravet gäller alla grödkoder som söks för gårdsstödet.

Skördekrav inom
kompensationsstödet

Om man i sin ansökan även har sökt utbetalning för kompensationsstöd måste skörden föras bort från skiftet. Det räcker inte med att putsa eller slå av grödan. Skördekravet gäller även för grödkod 49, ej godkänd slåtter och betesvall på åker.

Bocken för utbetalning av kompensationsstöd är förvald i SAM Internet un-

der Ange gröda och stöd. Det gäller för alla grödkoder som kan ge utbetalning för kompensationsstöd. Om avsikten är att enbart putsa eller slå av grödan och låta den ligga kvar, måste den bocken tas bort i SAM Internet.

Om du har sökt utbetalning för kompensationsstöd och inte vill ta reda på skörden går det att ändra fram till den 15 juni. Gå in i SAM Internet, ta bort bocken för utbetalning av kompensationsstöd och skicka in ändringen.

Träda

Träda får inte slås eller putsas före den 1 juli eftersom det finns bestämmelser om miljöhänsyn i jordbruket. Djur och fåglar trivs i åkermark som ligger i träda och reglerna finns för att skydda ägg och ungar.

Trädan måste slås eller putsas någon gång mellan 1 juli och 31 oktober för att

aktivitetskravet för gårdsstödet ska vara uppfyllt. Trädan får brytas och plöjas efter 15 juli, men tänk på att villkoren för förgröningsstödet ska vara uppfyllda till den sista juli. Svartträda är tillåtet. Träda har grödkod 60 och ingår inte i kompensationsstödet. Trädan får alltså inte betas eller skördas om man söker utbetalning för kompensationsstödet. Om du inte söker kompensationsstöd eller får kompensationsstöd för jordbruk i typ 4 eller typ 5 utan nötkreatur, tackor eller getter får trädan skördas efter den 15 juli.

Grönfoder

Grödkod 80 används för grönfoder och räknas som grovfodergröda inom kompensationsstödet. Gröda som är sökt som grödkod 80 får inte tröskas. Däremot får spannmål med andra grödkoder som odlas minst till full axgång ensileras. Spannmålen räknas då som växtodlingsgröda inom kompensationsstödet.

Sammanfattning

- Odlar, jordbearbeta, slå av, putsa eller låt beta alla skiften innan 31 oktober.
- Slå inte trädan före den 1 juli.
- Gröddiversifieringen för förgröningsstödet måste uppfyllas mellan 1 juni och 31 juli.
- För bort skörden från alla skiften utom de som är sökta som träda om du har sökt kompensationsstöd.
- Spannmål måste gå till full axgång innan skörd.
- Grönfoder får inte tröskas.

Satsar för fullt i tuff bransch

I en näring där kalkylerna under en lång tid varit svåra att få ihop, och många företagare kastat in handduken, har Olof Nilsson, Ko-Olles Lantbruk i Tvååralund, istället tänkt framåt. I dag driver han och sambon Anna-Lena Andersson det näst största mjölkföretaget i Norrmejeriers område. – Satsningarna har bara fallit sig naturligt, säger Olof Nilsson.

Text och foto: Eva Carlsson, LRF

Tre stora rödmålade byggnader blänker i den skarpa vårsolen i slutet av byn Tvååralund, utanför Vindeln. Två av dem är kalla lösdrifter för kvigorna, en för de lite äldre och en för de lite yngre. Och den sista förstås, hjärtat i verksamheten – ladugården för de 298 korna. Här inne råder det ett lugn, foderbordet dignar av det gröna ensilaget, allt är prydligt och rent, inte ett råmande hörs.

Stora investeringar

Det var 2006 som ”Ko-Olle” började expandera och sedan dess har företaget investerat uppemot 24 miljoner kronor i främst nya byggnader och robotar. Investeringarna har varit så täta att de inte kunnat söka investeringsstöd för alla, det ska gå tre år mellan, men banken har varit välvilligt inställd.

– Det har gått ganska smidigt, konstaterar Olof Nilsson. Företaget har kunnat visa svarta siffror varje år, om än blygsamma vinster, och de senaste åren har paret bara tagit ut en lön. De har fyra heltidsanställda, nyligen minskade de personalstyrkan med 1,5 tjänst, efter att den tredje roboten sattes in. I maj-juni ska den fjärde roboten installeras, ett sätt att mota det sänkta avräkningspriset. – Ekonomiskt har det gått hyfsat, men nu efter den senaste sänkningen torde det väl bli en dämpning. Om vi bara kunde få igen 50 öre skulle det bli bättre. Men jag tror tyvärr att det här låga mjölkpriset kommer hålla i sig ett längre tag, säger Olof.

Allt på ett ställe

Han växte upp på en annan bondgård i byn, där han och familjen i dag har bostadshuset. Den tog han tillsammans med sin syster och sväger över efter föräldrarna och drev som hobbyjordbruk en period. År 1995 slutade Olof sitt jobb som maskinförare i skogen och blev ensam ägare av fastigheten. Men beteskravet och brist på mark i anslutning till den satte stopp för fortsatt mjölkdrift där. Under en period hade Ko-Olle djur på tre olika platser i byn, men nu finns

Via datorer kan det mesta övervakas, inte minst mjölmängden varje enskild ko producerar. Olof Nilssons gård hör till de i Norrmejeriers område som står för den största sammanlagda mjölkvolymen.

allt samlat på det nya stället som han köpte loss 2005. Där har han sedan byggt ut i etapper, förlängt den befintliga ladugården och byggt två nya ungdjursstall.

Näst största gården

Den största förändringen skedde 2012 då antalet koplatser fördubblades från 150 till 298, och det byggdes för fyra robotar som har installerats efterhand. I samband med att den sista kommer i drift blir det ytterligare ombyggnation. Gropen kommer att vara kvar, men ladugården byggs ut för dräktiga kvigor, och det blir ett nytt kalvstall. Under dessa intensiva år har paret också hunnit få tre barn, i dag tre, fyra och sex år! – År 2013 var det enda år som det var barn- och byggstopp, berättar Anna-Lena Andersson. Nu ska det snart vara färdigbyggt tror paret. De vill inte passera 400 djurenheter, för då behövs tillstånd från länsstyrelsen, och en miljökonsekvensbeskrivning, MKB. Ko-

Olles Lantbruk är i dag sett till levererad mjölkkrävara under 2014 Norrmejeriers näst största gård (Brännlands Lantbruk i Åbyn, Byske, är störst).

”Måste tänka framåt”

Trots pressad lönsamhet i branschen har Ko-Olles Lantbruk alltså satsat. Visserligen har de förstås räknat på varje investering, men paret menar att de inte funderar så länge på varje beslut. – Det ska bara bli rationellt och då har de här investeringarna fallit sig naturliga. Men att det skulle bli så här stort i slutändan ... det var inget vi planerade för från början, säger Olof. – Det är klart att det är skit att mjölkpriset är så lågt, men man måste ändå tänka framåt, fyller Anna-Lena i.

De har inga direkta lösningar för hur mjölkkrisen i Sverige ska hävas. Men något bör göras från politiskt håll. – De måste bara bestämma sig – ska vi

De trivs med arbetet, Olof Nilsson och Anna-Lena Andersson, även om det kan vara tungt ibland. – Men så är det i många andra branscher i dag också, t ex är det mycket besparingar inom förskolan, menar Anna-Lena.

ha kvar svensk mjölkproduktion eller importera? Vi har svårt att konkurrera med andra EU-länder med det regelverk vi har i Sverige. Räddningen just nu är väl att det inte blev höjd dieselskatt, att gödselskatten inte återinfördes samt att foderpriserna är låga just nu, säger Olof.

Effektiviserar

Fokus är att se över kostnader och effektivisera. De har många ungdjur och måste gallra hårt. – Vi har så många med bra härstamning att det blir svårt att välja. Vi funderar på att börja ta blodprov och skicka på analys för att få ett säkrare urval, berättar Olof och Anna-Lena. Med den fjärde roboten behövs mindre arbetskraft i gropen, och det finns mycket kvar att trimma på mjölkrobotarna. Till exempel de kor som inte passar i roboten flyttas över till gropen direkt. – Den här översynen fortsätter vi med till hösten. Nu kommer det att bli så mycket med vårbruket, berättar Olof.

Fick stipendium

Under 2011 fick Olof Nilsson LRF Västerbottens, Swedbanks och LRF Konsults Landsbygdstipendium på 15 000 kronor. I motiveringen sades att

”Olof under expansionen visat på ett gott ledar- och entreprenörskap som han på ett föredömligt sätt lyckats förankra i organisationen. En resa har genomförts från enmansföretagare med gott djuröga till en fullfjädrad företagsledare med visioner inför framtiden.”

Och detta med att gå från enmansföretagare till chef har varit en resa. Från att ha skött allt själv ska det delegeras. – Det är Olle dålig på, upplyser Anna-Lena om med ett leende. Jag försöker tala om att man faktiskt kan vara ledig en dag och inte göra någonting, som normal-Svensson gör. Och med anställda och robotar har det kommit en ökad frihet. Paret behöver inte jobba varje helg, och kan välja att gå för- eller eftermiddag.

Odla inte spannmål

De brukar sammanlagt 526 hektar, det mesta vall förstås. Sedan köper de färdigfoder. De har inga tankar på att börja odla eget spannmål. – Marken räcker inte till för det, och vi har aldrig haft några torkar. Nu har ju en del visserligen börjat med kornensilage, men hur ska vi hinna? Vi har fult sjå att få ihop gräset, säger Anna-Lena och Olof. De har inte heller planer på att

ställa om till ekologiskt, då behövs mer mark och det finns inte att få tag på i dagsläget.

– Sedan använder vi ju så lite mineralgödsel att vi i princip är ekologiska här uppe i norr. Det är synd att konsumenterna inte förstått det, menar Anna-Lena.

”Måste bli bättre snart”

Paret trivs med arbetet, även om det kan vara tungt ibland. Men Anna-Lena, som arbetat både inom förskolan och lantbruket, menar att det är tufft inom ganska många yrken i dag. – Det är till exempel mycket besparingar inom förskolan och nog så slitsamt där. Inom lantbruket har man större frihet att styra sina dagar, säger hon. – Det är en glädje då man får resultat för mödan, när celltalen och kvaliteten på mjölken är bra, säger Olof.

Rekommenderar de då andra att satsa på mjölkproduktion?

– Nja, det kan man ju inte göra i dag, när det inte finns någon lönsamhet. Jag vet inte hur det ska gå till, att börja från scratch och köpa en gård och få banken med sig? Men det måste bli bättre snart, annars är ju mjölkproduktionen borta, säger Olof.

Jag är djurägare

– hur förebygger jag tvärvillkorsavvikelser?

Vid de flesta kontroller som utförs av länsstyrelsen fungerar djurhållningen mycket bra, och det gäller samtliga kontrollområden med anknytning till djurhållning, det vill säga livsmedel, djurskydd, foder, läkemedel på gård, hormonanvändning och smittsamma djursjukdomar. Ibland noteras avvikelser från lagstiftningens krav. Här är några exempel som noterats i samband med tvärvillkorskontroller under 2014. Kanske finns det något att överväga gällande din djurhållning?

Text och foto: Länsstyrelsen i Västerbottens län

På Jordbruksverkets hemsida finns mycket information för dig som är djurägare

FAKTA

Lantbrukare inom EU ska följa tvärvillkor för att få full utbetalning av jordbrukarstöden. Det är länsstyrelserna som kontrollerar att du följer tvärvillkoren, och de svenska reglerna för djurskydd, livsmedel, foder, djursjukdomar, hormonanvändning och läkemedel på gård. Detta kan ske vid en fullständig tvärvillkorskontroll, men även vid rutinkontroll eller kontroll efter anmälan inom de ovan nämnda områdena. Flera punkter inom den svenska lagstiftningen är kopplade till tvärvillkoren, och om det finns en sådan brist riskerar du få avdrag på dina jordbrukarstöd.

- Om du inte har permanenta sjukboxar ska det finnas ett särskilt utrymme som snabbt kan iordningställas för isolering av sjuka djur. Grindar eller annan lösning kan också användas. Uppvärmning ska kunna ordnas vid behov.

- Skaderisker, som trasig inredning och golv, utstickande vassa saker eller oskyddade fönster som djuren kan nå kan vara tvärvillkorsbrister. Se regelbundet över de utrymmen där djuren hålls och vidta lämpliga åtgärder.

- Djur ska ha torra och rena liggplatser.

- Djur ska ha rörelsefrihet. Det innebär att de inte kan stå trångt. Tänk framför allt på kalvars och ungdjurs utrymmen. Överbeläggning är en av de vanligare tvärvillkorsavvikelserna.

- I mekaniskt ventilerade stallar där kalvar hålls tillsammans med kor ska det finnas larm för övertemperatur, och om kalvar hålls i separat utrymme ska larmet varna även vid strömavbrott och fel på larmanordningen. Om det finns automatisk nödventilation behövs inget larm i de stallar där kalvar hålls i samma utrymme som kor.

- Alla självdöda eller avlivade får som inte ska användas som livsmedel och som är över 18 månader eller som har 3 eller fler permanenta framtänder ska provtas för scrapie. Transport sker genom lantbrukstjänst och hämtningen är gratis.

- Alla läkemedelsbehandlingar ska dokumenteras, även avmaskningspreparat och receptfria preparat. Om din veterinär inte lämnat ett behandlingsbevis eller liknande med alla uppgifter, så måste du själv skriva ner kompletterande uppgifter. Det som ska finnas med är: datum, djurets identitet, diagnos, läkemedelsnamn och dosering. Behandlingstidens längd och karenstid för läkemedlet ska också stå nedskrivet i din journal eller på det sparade underlaget från veterinären. Det gäller även läkemedel förskrivna via recept, vid byte av läkemedelspreparat under pågående behandling och behandlingar med receptfria preparat. Notera även namn på den som utför behandlingen, samt datum. Är det flera personer som utför medicinering under behandlingsperioden ska detta noteras.

- Använd inte preparat med passerat utgångsdatum eller öppnade förpackningar utan veterinärs godkännande. Fråga ditt apotek om du kan lämna överblivna läkemedel där, eller kontakta återvinningsföretag som till exempel Stena eller Ragnsells.

- Läs igenom broschyren Du är foderföretagare – dessa regler gäller dig. Broschyren finns att läsa på Jordbruksverkets hemsida.

- Är du primärproducent av livsmedel? Registrera dig då hos din länsstyrelse.

Hästpass och dokumentation av behandlingar – vad gäller?

Text och foto: Länsstyrelsen i Västerbottens län

Det är sedan snart tio år tillbaka ett krav att varje hästdjur (häst, åsna, mula med flera) ska ha ett pass. För enkelhetens skull används endast begreppet häst här nedan. Genom att använda hästpassen på rätt sätt, skapas spårbarhet och vissa läkemedelssubstanser förhindras att komma ut i livsmedelskedjan. Passet används även för att säkerställa hästens identitet, till exempel vid handel med hästar och är ett hjälpmedel för att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar. Passet är alltså inte ett resedokument, som man lätt kan tro med tanke på benämningen.

Men vad menas då med att använda hästpasset på rätt sätt?

- Ansök om hästpass till aktuell avelsorganisation. Om din häst är född den 30 juni eller tidigare ska den ha pass den 31 december samma år. Om din häst är född den 1 juli eller senare ska den ha pass senast då den är sex månader. Olika organisationer har olika långa handläggningstider. Glöm inte att lösa ut passet, för att undvika att det skickas tillbaka till avelsorganisationen. En del organisationer meddelar aktuell länsstyrelse om pass inte hämtas ut.

- Du ska alltid förvara passet där hästen finns och så att det inte riskerar att stjälas. Det behöver finnas tillhands för att visa upp om kontroll sker, och framför allt ska det finnas tillgängligt för veterinär om behandling behöver noteras i passet. Ägarbeviset behöver inte förvaras tillsammans med passet. Veterinären är skyldig att fylla i passet, vid behandling av vissa läkemedel och djurhållaren är skyldig att se till att passet är tillgängligt för ifyllande.

- När hästen blir behandlad med läkemedel får den inte användas som livsmedel en viss tid därefter. För vissa preparat kan denna så kallade karenstiden vara sex månader och för andra kan karensen gälla hela hästens liv. Det är behandling med dessa läkemedel som ska skrivas in i passet av veterinären. Om hästen får livstids karens så ”kryssas den ut ur livsmedelskedjan” av veterinären.

- Du som djurhållare kan själv ”kryssa ut hästen ur livsmedelskedjan” på en sär-

skild plats i passet, även om hästen inte har fått mediciner med livstids karens. Om hästen är ”kryssad ur livsmedelskedjan” får den aldrig bli livsmedel, ”krysset” kan inte tas bort igen.

- Mediciner som inte tas upp i en särskild EU-förordning och därmed har kortare karenstid än sex månader behöver inte noteras i passet.

- Om passet kommer bort kan ett nytt pass utfärdas, ett så kallat duplikat, och det gamla passnumret makuleras vid utfärdande av ett nytt pass. Om passen upphittas efter det att nytt pass utfärdats ska det makuleras även rent fysiskt genom att du till exempel skickar in det till avelsorganisationen. Kolla först med aktuell organisation hur detta ska lösas. En häst som har ett duplikatpass kan inte ingå i livsmedelskedjan.

- När hästen avlivats, slaktats eller förolyckats/dött, ska utfärdande avelsorganisation kontaktas så att passet kan makuleras. Vanligen skickar man in passen, men kolla först med aktuell organisation hur detta ska göra gällande just din häst. Om hästen slaktas sköts detta vanligen av slakteriet.

Journalföring

Om hästen kan komma att användas som livsmedel är spårbarheten gällande mediciner mycket viktig. Du måste föra journal över alla behandlingar, det kan du göra genom att spara behandlingsbevis, förrättningsjournaler eller liknande. Du ska även notera de uppföljande behandlingar du utfört själv, efter det att

Alla hästdjur ska ha ett pass. Passet är inte ett resedokument, som man lätt kan tro med tanke på benämningen.

veterinär ordinerat mediciner, till exempel att du avmaskat eller behandlat med antibiotika. Journaler ska sparas i fem år. Detta omfattas av tvärvillkoren. Om hästen inte ska användas till livsmedel och har detta markerat i sitt pass, omfattas den inte av tvärvillkorsreglerna gällande spårbarheten i livsmedelskedjan. Det ska på samma sätt finnas möjlighet att följa om och hur läkemedel har använts. Dessa ska kunna uppvisas vid kontroll av läkemedelsanvändandet. Länsstyrelsen har förutom att kontrollera hur djurhållaren hanterar mediciner, även ansvar för att kontrollera hur veterinären sköter sina förskrivningar. Länsstyrelsen kontrollerar bland annat förskrivning av antibiotika eftersom det finns en ökande resistensproblematik i landet, och att veterinärerna fyller i passen på rätt sätt.

Mer information hittar du på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se

Stormyrbergets lantgård – ett ekologiskt lantbruk med liv och rörelse!

Text: Sara Borgström, länsstyrelsen i Norrbotten
Foto: Åsa Jonsson

Två mil nordväst om Piteå ligger Stormyrbergets Lantgård som idag drivs av Maria Hanno och hennes sambo Rikard Risberg. Gården hamnade i familjen för 35 år sedan då Marias föräldrar, Gunnar och Caroline köpte den på exekutiv auktion. De hade under en tid varit ute efter en gård att driva lantbruk på, men blev på första gården nekade köp av lantbruksnämnden.

I Stormyrberget gick det dock vägen och samma år som Maria föddes, 1981 gick flyttlasset hit. Fyra år senare byggdes ny ladugård för 18 uppbundna kor och så drevs gården som mjölkgård fram till 2009.

Redan i början av 90-talet startade man med Bo på Lantgård så besökare har alltid funnits på gården.

Maria utbildade sig till ekonom och hade siktat inställt på att bli revisor. År 2007 var hon både mellan jobb och föräldraledig och nappade på mamma Carolines förslag om att hjälpa till med bokföring och annat i företaget. I samma vecka gick hon en sälj-/packeteringskurs som ordnades av destination Piteå och plötsligt blomnade idéerna för hur man skulle kunna utveckla gården inom besöksnäringen. Tanken slog rot. Maria och Rikard funderade över hur man ville göra, skulle man satsa och ta över? Ladugården med de uppbundna korna började vara för liten, konceptet med uppbundna kor kändes inte rätt och de kom fram till vägskalet mellan att satsa på att bygga nytt eller att avveckla korna. Varken Maria eller Rikard var intresserade av att satsa in i ett nytt mjölkföretag och därför avvecklades korna, men de ville inte att ladugården skulle stå tom – det var viktigt för dem att lantbruket skulle hållas levande och att gården skulle ha liv och rörelse, även i form av djur.

Lösningen blev får! Nu har man sextio tackor av framför allt köttras som lamm i tre omgångar under året, i mars,

Från början hade man en stuga med sex bäddar för övernattnings. Bostadshuset där Maria vuxit upp, inrymmer nu bland annat kök och matservering och på övervåningen finns en lägenhet där Marias föräldrar Caroline och Gunnar bor kvar. De är båda i högsta grad delaktiga i arbetet på gården. Under förra året renoverade och byggde man ut Gammelgården, ett gammalt bostadshus på fastigheten. Det rymmer nu en lägenhet, ett tvåbäddssrum och två familjerum med kök, totalt 14 bäddar. Här finns också konferensrum och ett stort gemensamt kök som även kan nyttjas för matlagningsevent. – Vårt mål med Gammelgården har varit att det ska fungera både för barnfamiljer och för mindre grupper. Det går att bo med självhushållning eller med

frukost. Maria har startat ett samarbete med en kock och har tänkt erbjuda matlagning som aktivitet i framtiden.

Fler aktiviteter på Stormyrberget i sommar:

- Hönsmarknad och loppis 7 juni
- Bondgårdsfredag, fredagarna under juli månad
- Skrivarläger 5–6 september

för mer info:
www.stormyrberget.se

Utbyggnaden av Gammelgården har gjort det möjligt att ta emot fler grupper och konferenser såväl som fler gäster. Målet är cirka 40 konferenser per år och hittills ser det bra ut med ungefär tre per månad. Antalet gästnätter ökar också stadigt från 4–500 per år till cirka 800 under fjolåret. För 2015 hoppas Maria på 1200 och i framtiden ligger målet på 2000 gästnätter.

– Våra vanligaste gäster är svenska barnfamiljer som bor mellan tre nätter och en vecka. Man uppskattar den lugna miljön och närheten till djur och natur. Boendet går numera att boka via Booking.com, det har inneburit fler kortare övernattningsningar och fler internationella gäster som bor en natt på väg mellan destinationer. – Det är både spännande och nervöst med Booking, berättar Maria. – För där kan kunderna skriva recensioner

om boendet, vilket ju är jättebra om gästerna är nöjda, men mindre bra om de inte är det. Ungefär 30 % av gästerna är internationella, flest västeuropeer från Holland, Tyskland och Finland. Nu har man även sett en ökning av gäster österifrån, Ryssland och Lettland har blivit allt vanligare.

– Jag kan känna ibland att vi har en spretig verksamhet och försöker tänka på att vi ska satsa på det vi är bra på, säger Maria.

– Jag skulle gärna samarbeta med någon som till exempel vill driva hästverksamhet eller grönsaksodling antingen här på gården eller nära. Då kan var och en satsa på det man är bra på och som ger en bra helhet för besökare, menar Maria.

Förutom boende anordnar man olika aktivitetsdagar på gården för att locka dagsbesökare. Ett uppskattat koncept har

varit ”Bondgårdsfredag” som särskilt riktar mot barnfamiljer. Då är gården öppen för besök mellan 11–16, besökare betalar ett inträde och sedan ingår en mängd aktiviteter som ponnypyssel, traktorbana, barnridning, vallningsuppläsning och mycket mer. Fika och lunch finns till försäljning under dagen, det mesta producerat på gården eller lokalt i området.

– Vissa blir förvånade över att vi tar inträde berättar Maria. Vi jämför med att åka på till exempel äventyrsbad, lekland eller liknande. Varför ska det vara gratis att besöka en bondgård? Vi måste värdera både det arbete vi lägger ner och vad det kostar att driva ”anläggningen”. – Det är upp till oss att visa att produkten är värd priset, menar Maria. Med tanke på den mängd aktiviteter som ingår i inträdet så kommer åtminstone denna artikels författare att ta med sina barn på Bondgårdsfredag i sommar!

Fler jobb och högre produktion

– målet med en livsmedelsstrategi

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht besökte Umeå den 24 april för ett dialogmöte om en nationell livsmedelsstrategi, och om hur matproduktionen i Sverige och Norrland ska kunna öka. Mötet hade samlat över hundra personer från alla fyra nordliga län och det kom fram massor av förslag på vad som behövs för att vi ska få en positiv utveckling.

Text och foto: Sven Lingegård, länsstyrelsen i Västerbotten

Arne Lindström talade med humor och allvar om möjligheterna i vårt jordbruk.

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht startade i början av mars arbetet att ta fram en livsmedelsstrategi. Jobbet ska drivas med bra fart, under 2015 sker dialog med aktörer och intressenter i livsmedelskedjan och våren 2016 ska strategin lanseras och ge en gemensam plan för hur vi kan nå målet ökad livsmedelsproduktion och fler jobb. Konkurrenskraftsutredningen och synpunkter på den kommer att vara viktiga delar i underlaget för strategin. En långsiktig livsmedelsstrategi ska omfatta hela värdekedjan från primärproducent till konsument, från jord till bord, och den ska ange färdvägen mot ökad produktion och fler jobb.

Som inledning genomför landsbygdsministern sex regionala dialogmöten, 24 april hölls möte i Umeå. Mötet lockade 120 deltagare från de fyra nordligaste länen representerande hela livsmedelskedjan, producenter, företag, företrädare för organisationer och föreningar, handel och offentlig sektor och det gavs rika tillfällen för deltagarna att göra inspel till den kommande strategin.

Ökad produktion och fler jobb

– Vi behöver öka livsmedelsproduktionen för att skapa fler jobb i hela landet, sade Sven-Erik Bucht. Svenskt jordbruk

har också rika resurser för att lyckas med det. Vi har god tillgång på åker, är världsmästare på djurskydd, har låg antibiotikaanvändning och en bra miljö i jordbruket. Skickliga bönder.

Stenhård konkurrens

Vi möter en stenhård konkurrens inom Sverige och globalt. Livsmedelskedjan behöver utvecklas med innovationer och nya metoder. Man behöver också lyssna till konsumenten och marknadens signaler.

Vi har lägst självförsörjning i Europa,

– Jag har sett i min matbutik vilken enorm effekt ursprungsmärkningen har, det billiga danska fläsket ligger kvar men det svenska har bra åtgång, sade Bucht. Handeln kan vara mera aktiv på att exponera svenska produkter.

Ingen målsättning för ekologisk produktion

– Ekologisk produktion är viktig, och

både ekologisk och konventionell behövs. Men det är konsumenten som väljer och som ger förutsättningarna för utvecklingen.

Lägst självförsörjning i Europa

– Vi har lägst självförsörjning i Europa, sade Bucht. Och detta i en värld med stor befolkningsökning och ett stigande behov av mat. Handlar det inte också om solidaritet, att utnyttja de resurser vi själva har för matproduktion?

Livsmedelsattaché i Peking

Sverige har skickat en livsmedelsattaché till Peking som ett led i att utveckla den kinesiska marknaden för våra produkter. Vi har redan stor export, tänk på Nyåkers pepparkakor, Västerbottensost och Polarbröd. Exporten har alla förutsättningar att utvecklas, en växande global marknad efterfrågar högförädlade produkter med hög kvalitet, det vi har att erbjuda.

Man ska vara stolt över att vara bonde

– Jag vill höja stolheten bland dem som jobbar i livsmedelskedjan, om man

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht tror på fler jobb inom livsmedelssektorn.

nu är bonde, jobbar inom industrin, i handeln eller på lantbruksuniversitetet, sade Bucht. Det är många människor det gäller, bara inom industrin finns 55 000 jobb, och här finns goda möjligheter att öka antalet jobb. Både små företag och stora är viktiga, de små står för ökningen av antal företag och kan ofta vara spjutspetsar med unika produkter. Men en förutsättning för livsmedelsindustrin är att vi har en primärproduktion av råvaror.

Mera politik

– Alla här säger att det behövs mera politik! Sven-Erik Bucht tolkade synpunkter och inlägg som önskemål om mera politik för att styra utvecklingen och ge goda förutsättningar.

– Jag tror inte att marknaden själv kan lösa landsbygdens problem. Vi håller nu på att skapa en sammanhållen landsbygds politik för Sverige.

Inlägg från deltagarna

Huvuddelen av mötet ägnades åt inlägg och synpunkter från deltagarna från norrlänen. Innan det var fritt fram för hela auditoriet att föra fram sina åsikter

gjordes en inledning om möjligheterna inom respektive primärproduktion, förädling, offentlig upphandling och att utnyttja mat i besöksnäringen.

Var ska vår mat produceras?

– Någon landsbygd någonstans kommer att försörja oss med mat. Varför inte vår egen landsbygd? frågade Arne Lindström, LRF-ordförande i Västerbotten. Arne tog upp att nästan hälften av tjurkalvarna årligen säljs från Västerbotten och föds upp i södra Sverige. Samtidigt köper vi mycket spannmål söderifrån, den kunde vi ha odlat själva. Med mycket små politiska styrmedel skulle detta kunna se helt annorlunda ut, och mera åker vara i full användning hos oss.

Anpassa upphandlingen för lokala leverantörer

– Kommunernas upphandling kan anpassas så att den passar lokala leverantörer, menade Theresa Hägglund upphandlingschef på Bodens kommun. Dela upp anbudet, paketera så det passar leverantörerna, underlätta för transporter. Nu finns goda möjligheter att förbättra hanteringen av offentlig upphandling genom

Theresa Hägglund såg stora möjligheter att anpassa kommunens upphandlingar så att ortens leverantörer kan vara med.

att det skapas en myndighet som ska ge stöd till det offentliga Sverige, och att det ges möjlighet för enskilda medlemsländer att komplettera EU-lagstiftningen med nationella tillägg.

Följ arbetet med livsmedelsstrategin!

Du kan i fortsättningen följa arbetet med livsmedelsstrategin via digitala kanaler, t ex www.naringsbloggen.se/livsmedel, och du kan lämna egna synpunkter på n.livsmedelsstrategin@regeringskansliet.se.

Hur kan vi minska miljöeffekter från sura sulfatjordar?

Miljöeffekter från sura sulfatjordar leder till två nya projekt i Norr- och Västerbotten. Ingången i projekten är att testa åtgärdsmetoder mot försurat vatten utan att värdefull jordbruksmark påverkas. Exempel kommer att hämtas från Finland för att sedan anpassas till våra förhållanden. Ett annat fokus blir dialog och utbyte av kunskap och erfarenheter mellan näring, forskning och myndigheter.

Text och foto: Fredrik Nordblad,
länsstyrelsen i Norrbotten

Som det tidigare skrivits om i Norrbruk (4:2011) så kan dränerade marker där det finns sulfidjordar skapa problem i våra vattendrag. Det är när sulfidjordarna kommer i kontakt med luftens syre som jordarna oxiderar och sulfidjorden ombildas till en sur sulfatjord. När det sedan kommer regn bildas svavelsyra som gör markvattnet mycket surt och därmed löser ut markbundna tungmetaller. När vattnet sedan når bäckar och åar kan det leda till dålig vattenkvalitet och fiskdöd. Forskning visar att landhöjningen är endast en liten del i problemet och att det är markavvattning i form av infrastrukturprojekt, skogsdikning och jordbruksdikning som ger upphov till den största delen.

Två samarbetande projekt

Med finansiering från Havs- och vattenmyndigheten har Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten startat var sitt projekt för att kartlägga och sedan testa och utvärdera olika åtgärder mot de negativa effekterna av de sura sulfatjordarna. Det handlar om åtgärder som delvis har testats i Finland och som nu ska anpassas till svenska förutsättningar. Teorin bakom är att grundvattennivån höjs och hålls mer stabil under året med hjälp av olika metoder. Tanken är då att den oxiderande processen vänder och läckaget av svavelsyra avstannar. En positiv bieffekt är att det blir möjligt att utnyttja dräneringssystemet för att bevattna grödor underifrån.

Bilden visar en sulfidjord som inte hunnit oxidera.

–De försöksområden vi kommer att ta fram bygger helt på frivillighet och ingen aktiv jordbruksmark kommer på något sätt försämrats, säger Mattias Sundqvist, projektledare på Länsstyrelsen i Västerbotten. Även LRF, SGU och Linnéuniversitetet

är med och bidrar med kunskap och erfarenhet i projekten. Det här skapar en bra bredd när det gäller jordbruksnäringens förutsättningar samtidigt som vi kan verifiera försöken via forskningen.

Enkelt prov avslöjar sura sulfatjordar

Just nu pågår ett intensivt arbete med att kartlägga kärnområden för de sura sulfatjordarna. Det är enkelt att mäta påverkan från sura sulfatjordar i vatten eftersom den bildade svavelsyran orsakar onormalt hög ledningsförmåga i vatten (konduktivitet). Detta gör det möjligt att använda enkla och billiga vattenkemiska mätinstrument för konduktivitet. Vi tar även stickprov för tungmetaller för att se hur statusen i vattendragen är. –I Norrbotten har vi redan hunnit ta 700 prover och det kommer tas upp emot 300 till under året, säger Magnus Johansson, projektledare på Länsstyrelsen i Norrbotten.

Kustmynnande vattendrag

Bäckar och åar som mynnar vid kusten spelar en mycket viktig roll för ekosystemen i de kustnära vattnen. Det beror på att fisk som öring, sik, abborre och gädda med flera vandrar upp i dessa vattendrag för att leka. Därför genomför vi provfiskeri i de vattendrag vi ser störst effekt av sura sulfatjordar så att vi i framtiden kan se om eventuella åtgärder

I en sur sulfatjord uppstår ofta sprickor där orangea järnutfällningar bildas

kan ge den positiva effekt vi hoppas på. Fiskräknare har och kommer att placeras ut i några vattendrag för att kunna se om fiskvandringen påverkas positivt av åtgärderna men också för att öka kunskapen om de fiskarter som lever i de kustnära vattnen i Bottenviken.

Förebyggande vinner i längden

Kostsamma åtgärder för näringen och skattebetalarna är inget vi strävar efter. Istället tänker vi ett arbete som är mer förebyggande och där vi kan lägga fokus på områden där vi får mest nytta. För att kunna arbeta förebyggande krävs kunskap och erfarenhet både hos myndigheter och hos näringen. Därför blir vattendragsvandringar och andra typer av informationsträffar viktiga delar i projekten. –Vi är väldigt glada att LRF är med i projekten. Det bidrar också till att vi

biologer kan lära oss mer om jordbrukets förutsättningar, säger Mattias Sundqvist.

De närmaste åren

Om tre år hoppas vi att vi kan komma tillbaka med en artikel i Norrbruk där vi kan berätta om vad projekten har bidragit med och förhoppningsvis kunna visa några riktigt bra exempel på enkla och kostnadseffektiva åtgärder som gynnar alla. Under tiden får ni läsa på respektive Länsstyrelses hemsida om hur projekten fortlöper.

Kontakt

Mattias Sundqvist, Länsstyrelsen
i Västerbottens län, 010 – 225 43 63

Magnus Johansson, Länsstyrelsen
i Norrbottens län, 010 – 225 53 21

Fredrik Nordblad, Länsstyrelsen
i Norrbottens län, 010 – 225 55 11

Får jag köra motordrivna fordon i terrängen?

Huvudregeln i terrängkörningslagen är att det är förbjudet att köra med motordrivna fordon på barmark i terräng. Som motordrivna fordon räknas alla fordon som drivs med motor, det vill säga bil, motorcykel, fyrhjuling, bandvagn och snöskoter.

Körning på barmark för att bedriva skogs- eller jordbruk omfattas inte av förbudet. Vissa andra kategorier såsom räddningstjänst, läkare, statlig eller kommunal tjänsteman är också undantagna från förbudet, men för samtliga som omfattas av undantaget gäller förstås att barmarkskörningen inte får ske i annat syfte än tjänsteutövning. Det innebär att t.ex. den kommunala tjänstemannen, läkaren eller jordbrukaren inte får köra terrängfordon för att åka till fiskesjön eller jaktkojan på sin fritid.

För alla som kör i terrängen gäller att man om möjligt ska välja färdväg så att

man kan undvika att köra på känslig mark till exempel våtmarker, marker med tunt jordtäckje eller i vattendrag och i övrigt iakttä största möjliga hänsyn till naturmiljön.

Om man inte omfattas av undantag från förbudet och det finns särskilda skäl kan länsstyrelsen pröva om man ändå kan få tillåtelse att köra i terrängen. Detta görs i en dispensprövning. Information och blanketter för ansökan om dispens finns på länsstyrelsens hemsida.

Kom ihåg att även om du omfattas av undantag från förbudet så får du inte köra sönder markerna.

Om vi hittar skador i kontroll så rapporteras dessa och kan leda till anmälan.

Ytterligare information finns i publikationen Terrängkörning, Handbok med allmänna råd till terrängkörningslagen och terrängkörningshandboken, 2005:1, Naturvårdsverket

Ventilation i häststall

Snart står sommaren för dörren och tankarna på ventilation i stallen är kanske inte så utvecklade. Men tiden går fort, så passa på att åtgärda eventuella problem i just ditt stall innan det är dags att ta in hästarna från betena igen.

Något att tänka på:

– Hästar behöver väldigt mycket frisk luft! Med bra luftombyte minskar mängden partiklar från foder och stöv och hästens miljö förbättras avsevärt med bra luft. För en häst i 500-kilosklassen bör ventilationssystemet vara dimensionerat för ett flöde på minst 300 m³ luft/timme.

– Ventilation kräver både frånluftsdon och tilluftsluftsdon. Det räcker inte med den luft som kommer in via otätheter och dörrar. En självdragsventilation ställer tre gånger så höga krav på volymen tilluft via tilluftsdonen än ett mekaniskt ventilationssystem. I ett mekaniserat system med utsugsfläkt bildas ett undertryck i stallen och detta leder till att tilluft dras in genom tilluftsdonen mer effektivt.

– Uppvärmad luft stiger och bär med sig fukt. De flesta beräkningar gällande ventilation i häststallar grundar sig på hur luften betar sig vid ca tio graders inomhustemperatur. Ibland krävs alltså någon typ av uppvärmningssystem och inte bara hästarnas egen värmeproduktion för att få bra luftväxling.

Gröna Navet-kurser

Bedömning av köttresbaggar

● **Lördag 8 augusti, Flarken**

Veterinärföreläsning samt bedömning. Kostnad 300 kr inkl moms, lunch samt fika ingår. Anmälan senast 24 juli.

Märkning av livsmedel för småskaliga livsmedelsproducenter

● **Tisdag 13 oktober, Öjebyn**

Kurs i märkningsregler. Kostnad: 750 kr (Svensk Lantmat rabatt 500 kr) inkl. mat och kaffe. Anmälan senast 3 okt.

Djurägarsemin

● **21-25/9 i Piteå**

● **12-16/10 i Skellefteå**

● **16-20/11 i Piteå**

● **7-11/12 i Umeå**

Kurs för dig som själv vill seminera kor och kvigor i den besättning där du är verksam. Grunderna i seminteknik.

Spannmålsfältvandring

22/6 Erik Bäckström, Stöcke, Umeå
23/6 Lindströms lantbruk, Ragvaldstråk

Anmälan - 090-16 41 83 eller
gronanavet@umea.se. Besök
regelbundet vårt kalendarium.

www.gronanavet.se

Driftledarutbildning lantbruk

Yrkehögskoleutbildning till driftledare är en påbyggnadsutbildning. Förutom en fördjupning inom jordbruksämnen ger utbildningen också utvidgad kompetens inom arbetsledning, entreprenörskap och företagande.

Utbildning är anpassad för jordbruket i norra Sverige och tar första hand upp produktion av mjölk- och kött med idisslare. Detta är ett unikt samarbete mellan Grans, Forslunda, Torsta och Nytorps naturbruksgymnasier.

200 yrkehögskolepoäng - distansutbildning på deltid (50%). Ny utbildningsomgång startar 29 september 2015.

www.umea.se/forslunda

